

זמן קריאת מגילה בשילה ובית אל

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ב עמוד א

מגילה נקראת באחד עשר, בשנים עשר, בשלשה עשר, בארבעה עשר, בחמשה עשר, לא פחות ולא יותר. כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון קורין בחמשה עשר, כפרים ועיירות גדולות קורין בארבעה עשר, אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה. כיצד? חל להיות ארבעה עשר בשני - כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום, ומוקפות חומה למחר. חל להיות בשלישי או ברביעי - כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועיירות גדולות קורין בו ביום, ומוקפות חומה למחר. חל להיות בשבת - כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועיירות גדולות קורין בו ביום, ומוקפות חומה למחר. חל להיות אחר השבת - כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועיירות גדולות קורין בו ביום, ומוקפות חומה למחר.

בית יוסף אורח חיים סימן תרפח

ומ"ש רבינו שהכרכים המוקפין חומה מימות יהושע בן נון קורין בט"ו אפילו אם הם בחוצה לארץ. כתב הר"ן (ב. דיבור ראשון) דאיכא מאן דאמר דכיון דבמוקפין חומה תלינן ביהושע דוקא בארץ אבל בחוצה לארץ אפילו מוקפין חומה מימות יהושע קורין ב"ד דמה ענין יהושע בחוצה לארץ אבל בתוספות הביאו ראיה שאפילו בחוצה לארץ קורין בט"ו מדאמרין (ה): רב אסי קרא מגילה בהוצל ב"ד ובט"ו מספקא ליה וכו' והוצל בחוצה לארץ היתה כדאמרין בסוף כתובות (קיא.) ואין זו ראיה לפי שכתוב במקצת נוסחאות רב אסי קרא מגילה בהוצל דבנימין

בית יוסף אורח חיים סימן תרפח

ואיכא למידק למה חלקו מצוה זו לימים חלוקים וקבעו יום מיוחד לפרזים ויום מיוחד לכרכים מה שאין כן בשאר המצות ותירץ הר"ן (א. ד"ה ויש) שמפני שהיהודים היושבים בערי הפרזות והיהודים שבשושן לא נחו מאויביהם ביום אחד שהרי היהודים הפרזים נחו בארבעה עשר (אסתר ט יז) והיהודים שבשושן נחו בחמשה עשר (שם פסוק יח) ועשו כל אחד ביום מנוחתו משתה ושמחה לפיכך כשקבעו עליהם יום טוב לדורות קבעוהו לכל אחד ביום שנה בו והושוו כל הכרכים המוקפין חומה לשושן מפני שבה היה עיקר הנס וכי תימא תינח לרבי יהושע בן קרחה דאמר דבמוקפין חומה מימות אחשורוש תליא מילתא אבל לדעת תנא דמתניתין (ב.) דאמר מימות יהושע בן נון הא לא דמיא לשושן ומה ראו לקבוע להם יום ט"ו יש לומר דהיינו טעמא כדי לחלוק כבוד לארץ ישראל כדאיתא בירושלמי (שם) ופירוש הענין שכיון שהוצרכו לחלוק בין מוקפין לשאינן מוקפין כשם שנחלקה שושן משאר עיירות אילו תלו הדבר מימות אחשורוש היתה ארץ ישראל שהיתה חרבה באותם הימים נדונת כפרזים והיה גנאי בדבר ולפיכך תלו הדבר בימות יהושע בן נון כדי שתהא נדונת ככרכים שאף על פי שעכשיו אין להם חומה כיון שהיתה מוקפת מימות יהושע בן נון הרי דינה כאילו יש בה חומה כדאמרין בגמרא עכ"ל... אלא היינו טעמא כיון דמצוה זו הוקבעה בזמן חורבנה של ארץ ישראל ראו חכמים שבאותו הדור לעשות זכר לארץ ישראל בנס זה וכדאמרין בפרק בתרא דראש השנה (ל.) דאית לן למיעבד זכר למקדש ולפיכך תיקנו שמוקפין חומה מימות יהושע יקראו בט"ו ושאר העיירות יקראו ב"ד ואילו לא היו מחלקין ביניהם לא היה לארץ ישראל זכר בנס זה ויש קצת סעד לזה בדברי הרמב"ם (פ"א ה"ד - ה) שכתב כל מדינה שהיתה מוקפת חומה מימי יהושע [בן נון] קורין בט"ו וכל מדינה שלא היתה מוקפת חומה מימי יהושע קורין ב"ד. שושן הבירה אף על פי שלא היתה מוקפת חומה מימות יהושע קורין בט"ו שבה היה הנס שנאמר (אסתר ט יח) ונוח בחמשה עשר בו. ולמה תלו הדבר בימי יהושע כדי לחלוק כבוד לארץ ישראל שהיתה חרבה [באותו הזמן] כדי שיהיו קורין כבני שושן ויחשבו כאילו הן כרכין המוקפים חומה אף על פי שהן עתה חרבים הואיל והיו מוקפין חומה בימי יהושע קורין בט"ו ויהיה זכרון לארץ ישראל בנס זה ע"כ.

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ה עמוד ב

גופא, חזקיה קרי בטבריא בארביסר ובחמיסר, מספקא ליה אי מוקפת חומה מימות יהושע בן נון היא אי לא.

בית יוסף אורח חיים סימן תרפח

כרך שהוא ספק אם הוקף בימי יהושע אם לאו קורין ב"ד ובט"ו. כן כתב הרמב"ם ז"ל (פ"א ה"א) וטעמו מדאמרין בפרק קמא דמגילה (ה): חזקיה קרי בטבריה ב"ד ובט"ו מספקא ליה אי מוקפת חומה מימות יהושע בן נון היא אי לא רב אסי קרי מגילה בהוצל ב"ד ובט"ו מספקא ליה אי מוקפת חומה מימות יהושע היא אי לא אבל הר"ן (שם ד"ה ולענין) כתב שהורו הגאונים דעיירות המסופקות אם הן מוקפות חומה מימות יהושע הולכין בהן אחר רוב עיירות (שמא) [שרובן] אינן מוקפות חומה מימות יהושע וקורין ב"ד ועוד שאפילו תאמר שהוא ספק שקול ה"ל ספק של דבריהם ולקולא ונמצא פטורות בשניהם ומבטל ממנו בודאי מקרא מגילה לפיכך קורא בראשון ופטור בשני

שולחן ערוך אורח חיים סימן תרפח סעיפים א, ד

כרכים המוקפים חומה א מימות יהושע בן נון, אפילו אינן מוקפין עכשיו, קורין בט"ו, אפילו אם הם בחוצה לארץ, ואפילו אין בהם עשרה בטלנים (פי' בטלנים ממלאכתם ועוסקים בצרכי צבור); והוא שהוקף ואח"כ ישב, או שישב תחלה על דעת להקיפו אח"כ, לאפוקי כשנודע שישב תחלה על דעת שלא להקיפו אבל בסתמא הוקפה ולבסוף ישבה ר"ן).

כרך שהוא ספק אם הוקף בימי יהושע אם לאו, קורין ב"ד ובט"ו ובליליהון, ולא יברך כי אם ב"ד שהוא זמן קריאה לרוב העולם.

תחומין / כרך א / יואל אליצור / אימתי זמן הפורים בהתנחלות ביתאל ובמחנות הצבא שם

1. ביתאל מזוהה בודאות בתל שבתוך הכפר הערבי ביתין. החלק העתיק יותר של הכפר נמצא על התל עצמו. ביתין הוא כנראה "בית-אן" בחלופ ל"מ"ד-נו"ן המצוי הרבה (ישראל - איסמעין, יזרעאל - זרעין וכיו"ב).
2. המקום מתאים לנתונים הגיאוגרפיים והטופוגרפיים העולים מן הכתובים באשר לבית אל. נמצא על דרך האורך ("קו פרשת המים") שכם-ביתאל-גבעת בנימין-ירושלים-בית לחם-חברון (בראשית פר' י"ב וי"ג ול"ה שופטים כ' ועוד) דרומית לשילה (סוף ס' שופטים) במקום גבוה (בראשית ל"ה א' ואילך ועי' תוספתא, שביעית ז' י"ב) אך לא הגבוה ביותר בסביבתו (מל"ב ב' ב' וכ"ג) בגבול בנימין ואפרים, ממנו דרך מזרחה ליריחו (יהושע ט"ז וי"ח ומל"ב ב') בסביבתו מספר גדול של מעינות קטנים ושדות שלחין (עפ"י תר' יונתן לשופטים ד' ה').

הרב שריה דבילצקי

יסלח לי אם אתבטא אולי בצורה מעט חריפה אבל אין כוונתי כלל לפגוע אפילו כל שהוא ח"ו כי אני תמיד פתוח לכל סברא ולכל דיעה ולכל חידוש. אבל בנידון דידן אני לוקח לעטרה את דברי מאורינו הגראי"ה זצ"ל באגרותיו שגם כת"ר ציטטם ברמז, שכל הממצאים האלה אינם דיים לקביעת הלכה. ואני מוסיף כי לדעתי על שברי מילים ומשחקי מילים (זיהוי שמות) עם שברי כדים וקיתוניות אין לנו סמך שנוכל לבנות הלכות כאלה, אשר אם טעינו איבדנו הכל. כללא דמילתא, אין לנו לעת עתה מקום בכל העולם כולו שבו יש לקבוע לקרוא רק בט"ו, כירושלים עיר קדשנו. והרי גם מה שרצה הכפתור ופרח בפרק ח' לחדש על כמה מקומות בעבר הירדן לקרוא רק בט"ו הרי מימינו לא שמענו שינהגו כך, והוא העיד שם שהיו שם קהילות ישראל. וכן בגוש חלב לא שמענו שינהגו רק לקרוא בט"ו. וכפי המסופר שם שגם בירושלים ובגוש קראו יומיים, והרב מתתיה ז"ל שם כתב דאם היו קוראין לפניו בי"ד בירושלים היה יוצא מביהכנ"ס. ועל גוש חלב לא כתב כן. הרי דגם הוא הסכים דבכל מקום חוץ מירושלים אי אפשר להחליט לקרוא רק בט"ו, וזה מחמת אי ידיעת הודאות.

אגרות הראי"ה קוק זצ"ל אגרת תכ"ג

כי כל החכמה הזאת של חקירת מדע ארץ ישראל מלאה היא רק השערות שאמנם ראויים הם לחבה וכבוד החוקרים והדורשים בזה מצד חיבת הקודש אבל סוף כל סוף א"א לקבוע מסמרות ע"ס השמות השגורים בין הערביים" (אגרות הראי"ה קוק זצ"ל אגרת תכ"ג).

תחומין / כרך א / יואל אליצור / אימתי זמן הפורים בהתנחלות ביתאל ובמחנות הצבא שם

בשילה נמצא הישוב החדש בתוך האתר העתיק המזוהה בודאות גמורה וסמוך ונראה לחומה שמצאו הארכיאולוגים ויחסיה לפי שיטותיהם לימות יהושע. אף מקורותינו מטים לומר שהיתה מוק"ח, וכן תפשו בפשיטות התוס' בשבועות טו, ב, הגם שבמיוחס לרגמ"ה תמורה כא, ב נאמר להיפך, אלא שדבריו צ"ע מכמה טעמים ומכללם סוגית תמורה עצמה. כיון שהודאות אינה גמורה מוצע לקרא בשילה בי"ד ובט"ו.